

Список використаних джерел:

1. Єрмаков О.Ю. Моделювання розвитку плодородзсадництва / О.Ю. Єрмаков, Д.Д. Малюта // Агросвіт. – 2010. - № 12. – С. 6-9.
2. Костюк Л. А. Регіональна сегментація виробництва саджанців плодкових культур в Україні / Л.А. Костюк // Економіка АПК. – 2008. - № 11. – С.112-116.
3. Сало І.А. Вплив економічної нестабільності на розвиток вітчизняного ринку плодів / І.А. Сало // Агроінком. – 2011. - № 3. – С. 11-14.
4. Сільське господарство Дніпропетровської області 2011: [статистичний збірник] / [уклад. О.М. Шпильова]. – Дніпропетровськ 2012.- 198с.
5. Чорнодон В.І. Інноваційний характер відтворювальних процесів у садівництві України / В.І. Чорнодон // Агроінком. – 2010. - № 8. – С. 92-94.

Рецензент: д.е. н., професор Вініченко І.І.

УДК 332.122:338.43

РОЗРОБКА КОНЦЕПЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Передерій Н.О., к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Висвітлено можливі шляхи та способи методичної побудови концепції регіонального розвитку.

This article is focused on urgency of methodical construction in conception of rural development.

Постановка проблеми. В соціально-економічному житті України сільські території займають особливе місце. На них проживає третина населення нашої держави і припадає 90% її площі. Значимість цих територій посилюється їх винятковим внеском у формування основ продовольчої безпеки та нарощування експортного потенціалу країни. Ці та інші чинники роблять розвиток сільських територій одним з основних пріоритетів державної політики України, спрямованої на підвищення стандартів життя сільського населення, зростання ефективності функціонування АПК, покращення стану довкілля та поліпшення якості людського капіталу [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти розвитку сільських територій та їх проблемних питань розкрито у працях Ю. Губені, М. Барановського, О. Павлова, А. Третяка, К. Якуби, М. Орлатого.

Постановка завдання. Сталий розвиток окремих регіонів передбачає, що одночасно досягаються економічні, соціальні та екологічні ефекти. Більшим чином розвиток орієнтується на економічні цілі, при цьому можуть виникнути конфлікти в навколишньому середовищі. Якщо з самого початку розвиток переслідує лише економічні цілі, то це може привести до проблем на ринку праці. Задачею регіональної політики є знаходження правильного балансу між різними цільовими напрямками розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. На розвиток регіонів впливають багаточисельні «жорсткі» (які можна визначити кількісно) та «м'які» (які можна визначити якісно) фактори. Вони відповідають за розвиток окремих частин регіону та мають бути визначеними в тому випадку, якщо вони впливають на розвиток певної області.

Типовими «жорсткими» факторами розвитку місцевості є, наприклад, економіко-географічне положення, оснащення регіону інфраструктурою, ціни на землю, секторальна економічна структура, наявність «ключової промисловості» (наприклад, High-Tech-галузі), можливість використання в достатній кількості та якості виробничих факторів. Раніше розвиток регіонів розглядався незалежно від цих факторів.

Між тим, відомо, що вплив «жорстких» факторів часто підсилюється «м'якими» якісними ознаками. Ці ознаки більш розвинуті в соціально та економічно інтактних (здорових) регіонах та слабше в менш інтактних. До «м'яких» відносять мотивацію та готовність до професійних досягнень, рухливість та компетенцію управління, якість сервісу, якість освіти, зв'язок населення з «рідним» регіоном (регіональна ідентичність), також імідж регіону за його межами.

Стратегія регіонального розвитку може бути направлена як на покращення «жорстких», так і на покращення «м'яких» факторів. В будь-якому випадку, обидва фактори мають бути співставно розвинутими по відношенню один до одного. Це передбачає добре підготовлену концепцію.

В зв'язку з тим, що «жорсткі» та «м'які» фактори місцевості нерівномірно розподілені на регіональному та національному рівнях, в реальності ми зустрічаємо велику кількість «моделей розвитку», наприклад:

- регіони добре розвинуті з точки зору інфраструктури та ті, що динамічно розвиваються поблизу центрів;
- аграрні регіони з хорошими умовами навколишнього середовища, але слабкими ринками праці;
- регіони зі застарілою промисловістю, мало розвинутою економічною структурою та слабким оснащенням соціальної інфраструктури.

Соціальна інфраструктура села, як і будь-якого іншого населеного пункту складається з відповідного набору складових елементів. Характер цих елементів залежить від розмірів населеного пункту, кількості осіб, котрі в ньому проживають, вікових категорій, якими представлена їх популяція тощо. І саме соціальна інфраструктура, разом з чинниками економічного характеру, має найбільший вплив на відтворення трудового потенціалу.

Соціальна інфраструктура має велике значення для формування не лише фізичних і інтелектуальних здібностей до праці, а й "...підвищення рівня освіти, кваліфікації, культури, здоров'я, поліпшення умов праці і побуту, організації відпочинку, розвитку торгівлі і транспорту. Через медичне, культурно-побутове обслуговування, житлово-побутові умови, школу, торгівлю, громадське харчування, підготовку кадрів інфраструктура впливає на раціональне використання соціально-трудоного потенціалу" [2].

Крім того, кожна область потребує індивідуальну концепцію розвитку регіону. Вона має орієнтуватися на специфічні регіональні якості (сильні та слабкі сторони, можливості та перешкоди). Орієнтуючись на ці передумови, потрібно застосовувати заходи, які слідує одній (або декільком) регіональній концепції розвитку. Абсолютно непотрібними є «копії» концепцій розвитку інших регіонів, які побудовані на зовсім інших передумовах місцевості і переслідують інші цілі.

Доцільним завжди є зв'язок формулювання цілей та розробки ідеї розвитку регіону. На противагу цілям, ідея є якісним описом стану, який має бути до-

сягнутим в кінці певного відрізка розвитку. Розвиток ідеї – це вигідна можливість для налаштування діючих осіб на «загальне бачення». Саме ідея створює об'єднуючу схему навколо всього процесу розвитку проекту.

Для розвитку власної концепції важливими є два аспекти:

- орієнтація роботи розвитку місцевості на регіонально надійні принципи діяльності (не винаходити нові заходи);

- концентрація на вибрані заходи; в основному повинні враховуватися лише такі «ключові фактори», які мають велике значення для самостійного розвитку. Через цю концентрацію (сил та фінансових коштів) економляться ресурси та попереджаються зайві втрати у розвитку.

Індивідуальний розвиток потребує ясної стратегії. Метою стратегії є знайти способи так задіяти кошти та сили, щоб якомога ефективніше досягти чітко сформульованої цілі. Ті, хто мають лише нечіткі уявлення мети, стануть гральним м'ячем на ринку або для суспільних сил, які можуть переслідувати інші (інколи навіть егоїстичні) цілі. Тому, опираючись на досвід провідних країн у питаннях розвитку регіонів, ринків, важливішим є декілька місяців інтенсивно обдумати цілі та покращення стратегії, чим витратити свої сили протягом багатьох років без чіткої концепції.

Стратегія визначає наступним кроком засоби застосування. Навіть застосування самих потужних сил та ресурсів (наприклад, у виробництві) буде не мати сенсу, якщо воно не відповідає вимогам ринку. Самий кращий ноу-хау є безкорисним, якщо він стратегічно неправильно застосований.

Діючим особам, що займаються процесом розвитку, мають бути відомі та зрозумілі наступні залежності:

- концентрація процесу розвитку на певних, особливо діючих ключових областях; ніякого розпилення на всі області; це передбачає аналіз цих ключових областей та оцінку їх дій (SWOT-аналіз), при цьому потрібно звернути увагу на різні зв'язки між ключовими областями;

- реальна оцінка власних сильних та слабких сторін для успішного подолання внутрішніх та зовнішніх протиріч; увага на фактори цілі;

- націлена обробка найбільш обмежуючих факторів приносить саму високу ефективність застосування сил;

- управління окремими користувачами (перевага, наприклад, одного окремого підприємства), щоб оптимізувати загальне користування (всього регіону або окремого сектору), це передбачає хорошу координацію окремих дій;

- узгодження окремих етапів процесу; розподіл між діючими особами певних задач (хто за що відповідає); обов'язків, менеджмент часу; поточний контроль за прогресом розвитку.

Щоб у процесі розробки завдання розвитку регіону не «втратити основної думки» та представити картинку роботи для інших спостерігачів, потрібно скласти регіональну концепцію розвитку (РКР). Логічно побудована РКР, яка складається з чітко сформульованих окремих кроків концепції планування та дій, дозволяє управляти та контролювати процес розвитку. Вона складає основу для процесу, який триває роками.

Регіональні концепції розвитку – це не оптимізовані «зверху» сформульовані плани, а розроблені в регіоні («всередині») основи дій для майбутнього

розвитку регіону. Вони завжди мають посилення на певний регіон та описують конкретні задачі та застосування до них підходящих заходів (орієнтованих на дію). Заходи повинні бути узгоджені по їх пріоритетах, важливим також є вибір так званих «ідейних проектів», від яких часто залежить, чи знайде концепція розвитку широку підтримку у населення.

Концепція розвитку повинна бути якомога конкретніше сформульована та повинна включати в себе представлення всіх запланованих потужностей, включаючи план часу та фінансування. У зв'язку з тим, що розвиток – це відкритий процес, в концепції розвитку на початковому запропонованому етапі не може бути мови про кінцевий затверджений лист проекту. Навпаки, концепція повинна бути гнучкою, щоб пізніше можна було прийняти кінцеву пропозицію проекту, яка б підходила і в тому випадку, коли, наприклад, буде залучено нових партнерів, або нові технології.

Регіональні концепції застосовуються протягом тривалого часу в різних напрямках розвитку (наприклад, в країнах, що розвиваються, в регіональному розвитку ЄС). Досвід показує, що:

- часто на регіональному рівні виникає хороший коопераційний клімат,
- співробітництво через секторальні кордони (аграрна політика, політика навколишнього середовища, промислова політика, тощо) дуже складна. Це відноситься якраз до співробітництва з різними владними структурами.

Через конкуренцію в управлінні часто втрачаються можливості дії, тому що професійний менеджмент процесу розвитку посиляється на готовність до кооперації та обміну інформацією між учасниками.

Висновки. Регіональна концепція розвитку повинна широко стосуватися акторів регіону, їх активної діяльності, також місцевих цільових груп (наприклад, фермерів, туристів, людей похилого віку). Тому РКР повинна поряд з основними задачами (головними темами) описувати також, яким чином координація повинна переслідувати цілі регіональних робочих груп. Це легко зробити, якщо перші кроки розвитку проходять на місцевому рівні і можна записати перші успіхи проекту.

В ідеальному випадку, регіональна концепція розвитку йде через «ідеї знизу», що є основою (базою) для застосування концепції. Якщо створюється певна регіональна робоча група, потрібно звернути увагу на те, що ідеї проекту мають розроблятися учасниками, які є вихідцями з цього регіону, потрібні в групі також представники влади, щоб було досягнуто визнання на місцях. Це визнання є дуже важливим для того, щоб була змога задіяти в процес всі необхідні штатні та фінансові ресурси і мати змогу кількісно відобразити їх в плані бюджету.

Список використаних джерел:

1. Проблеми та перспективи розвитку сільських територій України (на прикладі Карпатського регіону): науково-аналітична доповідь / [В. В. Борщевський, Х. М. Притула, В. Є. Крупін, І. М. Куліш]; НАН України. Інститут регіональних досліджень; [наук. ред. В. В. Борщевський]. – Львів, 2011. – 60 с.

2. Спільна аграрна політика Європейського Союзу: можливості та виклики для України / Аналітична доповідь. – К.: Національний інститут стратегічних досліджень, 2011.

3. Закон України “Про стимулювання розвитку регіонів” :[Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://ligazakon.ua>.

Рецензент: д.е.н., професор Охріменко І.В.